

Zaznamek s sestanka z ministrom za kulturo Dejanom Prešičkom, ki je dne 18. 1. 2019 od 14.00 do 15.30 potekal na MzK, Maistrova 10, Ljubljana.

Navzoči: minister Dejan Prešiček, vodja sektorja za umetnost Vesna Jurca Tadel, v. d. generalne direktorice Direktorata za ustvarjalnost Metka Šošterič in predstavniki ZDUS: Saša Pavček, predsednica, Alen Jelen, tajnik, ddr. Boris Mihalj, član in delovni vodja skupine za zdravstveno varstvo

Predsednica ZDUS je zaprosila za sestanek z ministrom, ker smo mu hoteli predstaviti naše dosedanje delo in se pogovoriti o nadaljnjem sodelovanju ter možnostih za odpravljanje težav, s katerimi se sooča ZDUS: nimamo nobene finančne pomoči s strani države, čeprav prostovoljno opravljamo veliko delo, ki je ključnega pomena za slovensko kulturo, primeren vir za to financiranje bi bila npr.: nerazporejena sredstva iz naslova 0,5% dohodnine; težave in nepravilnosti, ki pestijo zlasti samozaposlene člane in članice ZDUS. Obravnavali smo naslednje teme:

1. ZDRAVSTVENO VARSTVO

Področje vodi dramski igralec ddr. Boris Mihalj, ki je predstavil problematiko, vizijo in že storjeno.

Obravnavati je treba nujni ukrep uresničevanja zaveze delodajalca o varnosti in zdravju pri delu v javnih zavodih ter v gledališčih (implementacija zavez in spoznanj v RS s področja *Occupational Health and Arts*).

Izhodišče: po obstoječi veljavni zakonodaji mora imeti vsaka organizacija svojega strokovnega sodelavca, torej varnostnega inženirja, in pooblaščen inštitucijo, torej

specialistično ambulanto medicine dela, ki mora delovati preventivno, namen pa je preprečevanje nastanka poklicnih bolezni, zdravstvena obravnava poklicnih bolezni in njihovih posledic ter vodenje in arhiviranje podatkov o bolezenski spremembah pri različnih kategorijah zaposlenih. Opravljanje obdobjnih pregledov na tri ali pet let, kar je sedanja praksa, je ob dejstvu, da je delovno mesto premalo znano ali pa sploh ne, da ni urejen hiter dostop zdravnika do obolelega ali poškodovanega ter da na tem področju medicinske obravnave ni dovolj izkušenj in znanj, pri čemer je govor o delovnih mestih, ki vključujejo istočasno intenzivno izpostavljenost tako fizikalnim kot kemijskim in psihičnim obremenitvam, praktično brez teže. Zato je nujno imenovati **zaupnika za zdravstveno varstvo zaposlenih in honorarno zaposlenih** ter **vzpostaviti specialistično ambulanto za vse, ki delajo na področju umetnosti.**

Ministru za kulturo smo zato predstavili naslednja dejstva in pobude:

- ZDUS je na svoji spletni strani objavilo novoletno poslanico 2018, v kateri je predsednica društva, gospa Saša Pavček, direktorje zavodov, zaposlene in samozaposlene opozorila na skrb za zdravje, redno opravljanje preventivnih zdravstvenih pregledov, skrb za izboljšanje delovnih razmer.
- Leta 2018 je ZDUS na spletni strani objavilo dokument dramskega igralca ddr. Borisa Mihalja o tveganjih za zdravje ustvarjalcev v delovnem razmerju in drugače zaposlenih na področju uprizoritvenih umetnosti v RS ter opozorilo na neustrezno urejeno zdravstveno varstvo oseb, vključenih v različne delovne procese na področju umetnosti.
- Ministra smo seznanili s tem, da smo vzpostavili stik s prof. dr. Metodo Dodič Fikfak, predstojnico Kliničnega inštituta za medicino dela, prometa in športa (v nadaljevanju KIMDPŠ) UKC Ljubljana, ki predlog ZDUS o nujnosti vzpostavitve specialistične ambulante, o vztrajnem seznanjanju zaposlenih z nujno skrbjo za zdravje in varnost pri delu pozdravlja in podpira. Na KIMDPŠ so obljubili trajno sodelovanje pri pripravi strategij za urejanje problematike zdravstvenega varstva na vseh umetniških področjih. Ureditev bi temeljila na pilotni obravnavi, ki bi široko zajela dela na raznolikih področjih v okviru uprizoritvenih umetnosti.

- Ministru smo predlagali, da Ministrstvo za kulturo vzpostavi stik z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki v skladu z zavezo nacionalne strategije v okviru EU že obravnava področje varnosti in zdravja pri delu v RS, in z UKC Ljubljana, KIMDP, da skupaj in usklajeno uresničimo ukrep preprečevanja poklicnih in tistih bolezni, ki posredno vplivajo na zdravje vseh, ki delujejo na področju uprizoritvenih umetnosti v RS, pa tudi vseh, ki delujejo na drugih umetniških ali podpornih področjih.
- Ministra smo seznanili s tem, da namerava ZDUS vzpostaviti stik z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (Inšpektorat RS za delo) zaradi pomoči pri urejanju zdravstvene problematike na področju uprizoritvenih umetnosti.
- **Navzoče smo opozorili na pojav neenakih možnosti** pri zdravstveni obravnavi ter bolniškem staležu zaposlenih, samozaposlenih ter prekarno zaposlenih. Opozorili smo na krivice, ki jih samozaposleni doživljajo zaradi stisk in strahu pred tem, da bodo izgubili delo oziroma primerno plačano delo. V borbi za preživetje in že tako podvrženi pretiranemu in zdravju škodljivemu stresu so samozaposleni namreč prisiljeni delati, tudi kadar so bolni.
- Združenje dramskih umetnikov Slovenije je ministru za kulturo predlagalo (ob že omenjenem pozitivnem mnenju predstojnice KIMDPŠ) ustanovitev specialistične ambulante, v kateri bi delovali zdravniki, ki poznajo naravo in metodologijo dela v uprizoritvenih umetnostih. V njej bi spremljali tudi obremenitve in posledice obremenjenosti igralcev, usklajenost ocen tveganja za zdravje na določenih delovnih mestih, učinkovitost ukrepov za varovanje zdravja in preprečevanja poškodb, zagotavljala bi strokovno pomoč pri telesnih in duševnih težavah, kadar bi bilo potrebno zdravljenje, pa bi poskrbela za napotitev in iskanje ustreznega specialista.
- Navedeni predlog smo podprli tudi z argumenti, ki jih v okviru kampanje Zdravo delovno okolje in projektov na področju varnosti in zdravja pri delu predstavlja Ministrstvo za delo in so tako kot drugo gradivo na voljo na njegovi spletni strani, med njimi dne 27. 3. 2018 v Državnem zboru RS sprejeta *Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu*, z dokumenti, ki obravnavajo dejavnosti

- Odrskih umetnosti (<http://www.osha.mddsz.gov.si/varnost-in-zdravje-pri-delu/informacije-po-dejavnostih/odrske-umetnosti>), in z dokumenti, ki jih je v svojih člankih in na simpozijih, na katerih so bili navzoči tudi naši člani, objavila FIA (Mednarodna organizacija za uprizoritvene umetnosti).
- Prav tako smo predstavili pobudo za ustanovitev zbornice gledaliških ustvarjalcev Slovenije ter v zvezi s tem naknadno po elektronski pošti posredovali delovni osnutek z razlago stališč. Zbornico bi ustanovili na podlagi prestrukturiranja obstoječe nedejavne Kulturniške zbornice, na ministrstvo pa smo naslovili tudi prošnjo za termin vnovičnega srečanja, na katerem bi obravnavali to temo, ter predlog za sestavo delovne skupine, ki bi navedeni osnutek pobude primerno oblikovala v uresničljiv ukrep.

2. UKINITEV KZS, STROKOVNI SVETI ZAVODOV, STROKOVNA MNENJA ZDUS

- Alen Jelen, dolgoletni tajnik ZDUS, je predstavil težave ZDUS zaradi nedelovanja in samoukinitve Kulturniške zbornice Slovenije (KZS) in prosil ministra za **pomoč pri spremembi statotov javnih zavodov s področja uprizoritvenih umetnosti**, saj je v njih še vedno zapisano, da člane v strokovne svete predlaga KZS. ZDUS je namreč vedno dejavno predlagal zbornici, da v strokovne svete javnih (gledaliških) zavodov imenuje strokovnjake izmed dramskih ustvarjalcev. Ta imenovanja pa so se lansko leto prekinila. O tem smo obvestili tudi prejšnjega ministra, ki mu težave ni uspelo rešiti. Tako ZDUS v strokovne svete gledališč pravno formalno ne more več predlagati svojih članov. Alen Jelen je predstavil tudi primer iz MGL. Pravnica je nastalo situacijo razumela in je predlagala, naj ZDUS svete zavodov pozove, da spremenijo statute tako, da bo v strokovne svete stroka lahko predlagala primerne kandidate. Ustanovitelji javnih zavodov, bodisi država ali občine, pa naj bi te spremembe potrdile, če jih še niso.
- KZS (po ZUJIK) na poziv MzK izdaja strokovna mnenja o prosilcih za status samostojnega ustvarjalca na področju kulture s pravico plačevanja prispevkov iz državnega proračuna in za vpis v razvide samostojnih ustvarjalcev. ZDUS je tudi na tem področju na poziv KZS redno sestavljal strokovna mnenja za dramske ustvarjalce, zdaj, ko KZS ne deluje, pa se je ta vez pretrgala. Na ZDUS menimo, da bi moralo

MzK stvari urediti tako, da bi ZDUS neposredno pozvalo k oddaji mnenja o kandidatih, ki prosijo za status na področju uprizoritvenih (dramskih) umetnosti, tako kot je to urejeno z Društvom pisateljev. Alen Jelen je še povedal, da smo se o tem pred časom pogovarjali na posvetu pri nekdanjem ministru. Pravnica MzK je predlagala, naj ZDUS še naprej izdaja mnenja za samostojne ustvarjalce, in zagotovila, da bodo takšno mnenje vselej upoštevali. V ZDUS si želimo, da bi tudi to vprašanje vseeno ustrezneje pravno uredili.

3. SODOBNO DRAMSKO PISANJE

Saša Pavček je podala predlog, da bi MZK podprlo področje razvoja sodobne slovenske dramatike, saj namerava ZDUS v to vložiti veliko dela s postavitvijo projekta **Z besedo na oder – ZBODE**, v okviru katerega bi delovali v prid slovenskim dramatikom vseh generacij, zlasti pa mladim. Organizirati nameravamo delavnice, želeli bi si več sodelovanja z gledališči in neinstitucionalnimi skupinami. Slovensko dramatiko bi bilo nujno več prevajati, širiti v svet, jo pogosteje objavljati in uprizarjati. Dolgoročni cilj: gledališče, ki uprizarja samo slovensko dramatiko. Projekt vodi Kim Komljanec, ki je MZK že predstavila svoje videnje in predloge. Sodeluje tudi s Slovenskim gledališkim institutom – SLOGI. Cilji, ki jih je pod okriljem ZDUS načrtala Kim Komljanec, so naslednji:

- izobraževanje dramatikov, ki ne prihajajo nujno zgolj iz gledališke prakse;
- odpiranje vrat institucionalnih gledališč obstoječemu bazenu pišočih dramatikov;
- vzpostavljanje in poglobljanje dialoga s produkcijskimi hišami preko mentorskih shem, rezidenčnih programov, umetniško in finančno manj tveganih projektov ipd.;
- ozaveščanje splošne javnosti o avtorjih besedil, ki so doživela uprizoritev, in procesu nastajanja dramatike;
- stanovsko povezovanje dramatikov, da bi izboljšali razmere za ustvarjanje;
- prevajanje in promocija besedil (in avtorjev in prevajalcev) v tujini;
- pobuda državi in občinam, naj sistematizirajo financiranje nastajanja izvirne slovenske dramatike;
- pobuda istim financerjem in umetniškim vodjem, naj ustanovijo oder, specializiran za uprizarjanje nove slovenske dramatike, oziroma naj temu namenijo več prostora (in sredstev) v programskih sklopih repertoarnih gledališč.

4. ANKETA MED IGRALCI IN IGRALKAMI, ZAPOSLENIMI V JAVNIH ZAVODIH

Saša Pavček je povedala, da je ZDUS pod vodstvom članice Ive Babić in skupine pripravilo anonimno anketo za igralce in igralke, zaposlene v vseh slovenskih gledališčih; v njej so jih povprašali o razmerah za delo, zaposlenosti, kreativnosti in osebnem počutju. Anketa je bila uspešno zaključena, zdaj poteka analiza, kmalu bodo znane sklepne ugotovitve. Namen ankete ZDUS je zaščititi igralke in igralce, izboljšati delovne razmere ter pozitivno vplivati na ustvarjalnost.

Ob tem je Saša Pavček zopet opozorila na neenak položaj samozaposlenih, pa tudi na nepravilčen položaj lektorjev, saj nimajo priznanih ur za priprave.

Anketa je bila opravljena brez finančnih sredstev, ki bi drugače znašali okoli 7000 EUR, rezultati ankete pa so koristni za vse, tudi za MzK.

Ob seznanitvi z opravljeno anketo je minister povedal, da Ministrstvo za kulturo ne namerava realizirati novih političnih stališč, glede na katera bi zaradi varčevanja oziroma nadzora uvajali nove in dokazano neživljenjske standarde in normative.

5. NAGRADA ZLATI GLAS ZA SINHRONIZACIJE RISANK IN NAGRADA ZA RADIOFONSKE DOSEŽKE

Saša Pavček je omenila, da so konec junija 2018 podelili prvo priznanje *zlati glas*, ustanovljeno v skrbi za jezikovni in kulturni razvoj otrok, in sicer za **profesionalno izvedbo sinhronizacij risank**. Priznanje *zlati glas* za sinhronizacijo risank je lani prejela Andreja Hafner za tridesetletno strokovno delo na RTV Slovenija, saj je postavila temelj jezikovnim, režijskim in igralskim profesionalnim standardom pri sinhronizacij risank ter tako oplemenitila jezikovni in kulturni razvoj številnih generacij otrok.

Načrt ZDUS je, da bi *zlati glas* postal znak kakovosti na področju sinhronizacij animiranega filma in filma za otroke, če pa bo to glede na sestanke, ki smo jih v preteklem letu opravili z velikim številom producentov sinhroniziranih risanih filmov, neizvedljivo, bi nagrado posameznim sodelavcem pri sinhronizaciji animiranih filmov (igralcem, režiserjem, lektorjem, prevajalcem) vsekakor obdržali, radi pa bi jo namenili tudi radiofonskim

dosežkom. Morda bi jo podeljevali izmenično, eno leto za risanke, drugo za radiofonske dosežke. Poimenovali bi jo lahko npr. *nagrada Rudija Kosmača*. Zamisel o tovrstni nagradi podpira tudi Društvo kritikov in teatrologov.

ZDUS je MzK zaprosilo za podporo in finančna sredstva, da bi podeljevanje nagrade lahko nadaljevali. Ob tem so navzoči opozorili, da člani ZDUS vse delo opravljajo prostovoljno, ob rednem delu, da pa bi za uresničitev svojih projektov nujno potrebovali pomoč države.

6. Saša Pavček je vprašala, ali se morda pripravlja **nov kulturni model ali nov scenski zakon**, in odgovor je bil negativen.

8. PORTAL KRITIKA

ZDUS je podprl predlog Slovenskega gledališkega inštituta za vzpostavitev spletne platforme PORTAL KRITIKA. Saša Pavček je vprašala, ali so predlog sprejeli, in poudarila, da je zlasti za mlade ustvarjalce brez zaposlitve odsotnost kritike velika ovira pri uveljavljanju statusa samozaposlenega v kulturi. V ZDUS prav tako opažamo pomanjkanje strokovnih kritik zunajinstitucionalnih gledaliških produkcij, manjših gledališč, diplomskih in magistrskih predstav AGRFT, nezadostno je spremljanje predstav, ki nastajajo v gledaliških hišah zunaj Ljubljane. Ustanovitev spletnega portala razumemo tudi kot spodbudo mladim, da se odgovorno in izjemno profesionalno spoprimejo s pisanjem strokovnih kritik. Naša prizadevanja doslej niso obrodila sadov; že januarja 2018 smo namreč skupaj z Društvom gledaliških kritikov in teatrologov Slovenije napisali javno pismo, v katerem smo opozorili na nujnost strokovne refleksije, saj je bistvenega pomena za vse, ki se ukvarjamo z umetnostjo, hkrati pa je vzpostavitev takega portala nujna tudi zaradi odgovornosti do občinstva, zgodovine gledališča, radijskih stvaritev, televizijske produkcije umetniškega programa, filma, teatrologije in nenazadnje strokovne kritike same.

Odgovor MZK je bil, da to področje še obravnavajo, sklepa v zvezi s tem pa trenutno še ni.

8. OBNOVA GROBA ZDUS

Saša Pavček je zaprosila MzK, naj podpre in financira temeljito **obnovo groba ZDUS na ljubljanskih Žalah**, saj smo v minulem letu lahko obnovili le pozlato črk in k imenom velikanov slovenskega gledališča dodali ime naše pokojne članice Štefke Drolc. Spomenik sodi pod zaščiteno kulturno dediščino.

9. Zaključek sestanka: predstavniki ZDUS smo se zahvalili za posluh in izrazili željo po dobrem sodelovanju s **čim manj birokracije, ki bi po nepotrebnem vsem jemala moči in zavirala skupni napredek v kulturi.**

Zapisnik so sestavili: Saša Pavček, Alen Jelen, ddr. Boris Mihalj